

แนวความคิดความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น

ความหมาย

คำว่า "ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น หรือความสำนึกในเรื่องชนชั้น" (Class Consciousness) (Fair child, -: ๔๒) มีความหมายทั่วไป ๓ ประการคือ

๑) ความตระหนักในฐานะในเรื่องชั้นของตน ในหลักใหญ่แล้ว หมายถึงความตระหนักในความแตกต่างที่มีอยู่ระหว่างฐานะชั้นชนของตนเองและของบุคคลอื่น โดยปรกติแล้ว บุคคลที่มีความสำนึกในชั้นชนของตนมักจะมีท่าทีเฉพาะบางอย่างต่อบุคคลที่มาจากชั้นชนอื่น ท่าทีเหล่านี้อาจจะ เป็นความรู้สึกเหนือกว่าหรือต่ำกว่าที่แสดงออกต่อบุคคลที่ถือว่ามาจากตำแหน่งที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าตามลำดับ หรือในกรณีที่เกิดการขัดกันระหว่างชั้นชน ก็อาจจะ เป็นความรู้สึกต่อต้านหรือ เป็นศัตรู หรืออาจ เป็น เพียงความรู้สึกห่างเหิน (Aloofness) หรือความรู้สึกแปลกประหลาดเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างวิถีชาวบ้าน จารีต และอุดมคติวิทยาของชั้นชนต่าง ๆ

๒) ท่าทีละอายใจในฐานะชั้นชนของตนเอง บุคคลที่มีท่าทีเช่นนี้จะเกิดความรังเกียจคนที่มีฐานะชั้นชนเดียวกับตน และปรารถนาที่จะละทิ้งเพื่อนใกล้ชิดของตน เพื่อให้ตนเอง เป็นที่ยอมรับในกลุ่มที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่า บุคคลที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะยกฐานะของตนเองในสังคมอาจจะ มีท่าทีเช่นนี้ ซึ่งรวมถึงการ เลียนแบบและนิยมชมชอบในการกระทำของชั้นชนที่สูงกว่า

๓) ความมีน้ำใจจงรักภักดีต่อชั้นชนของตนเอง ทฤษฎีของ คาร์ล มาร์กซ เกี่ยวกับการต่อสู้ทางการเมืองและ เศรษฐกิจเพื่ออำนาจ เชื่อว่าจะมีการขัดกันระหว่างนายทุนและกรรมกรในการขัดกันนี้ บุคคลจะมีความจงรักภักดีต่อชั้นชนของตน ในฐานะ เป็นกรรมกรหรือนายทุน และฐานะของเขาจะสูงขึ้นหรือต่ำลงขึ้นอยู่กับฐานะของชั้นชนของเขาเป็นส่วนรวม

ในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้ความหมายประการที่ ๑ เป็นพื้นฐานขั้นต้นในความรู้สึกรับรู้ เข้าใจ และตระหนักในการที่ตนเองระบุชั้นทางสังคม และประเมินชั้นของตนเองด้วยความรู้สึกที่ยอมรับในความแตกต่างที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จนกระทั่งต้องการยกฐานะของตนตามความหมายที่ ๒ หรือไม่สามารถทนยอมรับความแตกต่างทางชั้นนั้นได้ กลายเป็นการมีน้ำใจจงรักภักดีต่อชั้นชนของตนเองตามความหมาย

ประการที่ ๓ แต่มิได้หมายถึงเป็นการกระทำเพื่อขึ้นชนของตนเองจริง ๆ ดังที่มาร์กซ์ให้ความหมายซึ่งหมายถึงชนชั้นกรรมกรจะต่อสู้เพื่อชนชั้นกรรมกรเท่านั้น ในที่นี้จะหมายถึงนิสิตซึ่งอยู่ในฐานะชนนอกชั้นกรรมกร หรือคนชั้นต่ำ ผู้ยากไร้ทั้งปวง แต่มีความสำนึกในความแตกต่างของบุคคลชั้นดังกล่าวอย่างมีน้ำใจจงรักภักดีจุดขึ้นของตนเอง และร่วมแรงเป็นพลังร่วมกับชั้นดังกล่าวเพื่อต่อสู้ทาง เศรษฐกิจและการเมืองซึ่งนิสิตฯถือว่าเป็นตัวกำหนดสำคัญในการเพิ่มอำนาจความแตกต่างในลำดับชนชั้นให้กว้างมากขึ้น รวมตลอดถึงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของบุคคลในชั้นนั้น เช่นชั้นของตนอย่างมีศรัทธาที่แสดงความเป็นธรรมอย่างมีอุดมคติ ซึ่ง Max Weber เรียกพวกนี้ว่า "Intelligentsia" (Zeitlin, ๑๙๗๓ : ๑๒๔)

ความแตกต่างในความหมายระหว่างคำว่า "ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" และ "ความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้น"

ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น (Class Consciousness) มีผู้เข้าใจผิดว่ามีความหมายเช่นเดียวกับ ความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้น (Class Awareness) แต่ถ้าวิจารณา โดยเนื้อหาทั้งในแง่ การรับรู้ รู้สึก และความเข้าใจใน "ความแตกต่างระหว่างชนชั้น" อยู่ในลักษณะต่างระดับความหมายมาก กล่าวคือ (Oberschall, ๑๙๗๓ : ๑๔๕)

ประการที่ ๑ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นจะต้องเป็นความตระหนักที่มีเหตุผล และสามารถระบุผลประโยชน์ในชั้นของตนได้ โดยพร้อมที่จะรักษาผลประโยชน์นั้นไว้ตามสิทธิ และไม่ยอมรับผลประโยชน์ของชั้นอื่น ๆ ว่าควรจะมีผลประโยชน์ได้เช่นกัน แต่ในความหมายความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้น มีเพียงการรับรู้ในผลประโยชน์ในชั้นของตน และยอมรับผลประโยชน์ของชั้นอื่น ๆ เหมือนเป็นผู้ร่วมในผลประโยชน์นั้น (partnerships) (Panis and Meltzer, ๑๙๖๓ : ๑๗๗ - ๘๔)

ประการที่ ๒ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น มีความศรัทธาในสัตยาบันพื้นฐานของมาร์กซ์และพร้อมที่จะนำเอาวิธีทางการเมืองการปกครองมาใช้ เพื่อให้ตระหนักในจุดหมายปลายทางร่วมกันตามสัตยาบันของมาร์กซ์แต่ความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้นมีความรู้สึกในความแตกต่างทางชั้น แต่ความรู้สึกและการรับรู้ นั้นไม่สามารถนำไปสู่การเป็นศัตรูกับชั้นอื่น ๆ หรือมีความรู้สึกว่าตกเป็นเหยื่อในความไม่เป็นธรรม จนกระทั่งไม่นำไปสู่การกระทำในทางการเมืองเพื่อปรับปรุงแก้ไขตามแนวความคิดของมาร์กซ์ได้

ประการที่ ๓ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น มีความรู้สึกที่ไม่สามารถยอมรับ โนภาพพื้นฐานทางสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในความแตกต่างทางวัตถุ และ โอกาสชีวิตอันเนื่องมาจาก สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมกัน และความเท่าเทียมกัน แนวความคิดทางศีลธรรมเกี่ยวกับอะไรคือ ความถูกต้องและความไม่ถูกต้อง อะไรคือสิ่งที่ต้องยอมรับและไม่ยอมรับ อะไรคือความยุติธรรมและไม่ ยุติธรรม แต่ความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้นสามารถมีความรู้สึกยอมรับในเรื่องดังกล่าวว่า เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ Werner S. Landecker (๑๙๖๓ : ๒๑๔ - ๒๔) ได้ให้เกณฑ์การพิจารณา "ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" ๓ ประการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาความสำนึก กล่าวคือ

- ๑) ความสำนึกในความแตกต่างในสถานภาพทางชนชั้น กล่าว โดยสรุปหมายถึงการรับรู้ใน การประเมินขั้นทางสังคมให้กับตนเอง โดยตนเองสามารถระบุว่าคุณอยู่ในขั้นสังคมใด เพื่อนำไปสู่ ความรู้สึกสร้างความสามัคคีภายในชั้น
- ๒) ความสำนึกในความแตกต่างในลำดับชั้นทางสังคม กล่าว โดยสรุปหมายถึงการรับรู้ และ เข้าใจในความหมายเกี่ยวกับความแตกต่างทางชนชั้น ซึ่งตามแนวความคิดของมาร์กซ์จะมีความหมายของ การรับรู้ในตัวกำหนดทาง เศรษฐกิจ เป็นสำคัญ ที่ก่อให้เกิดอำนาจความแตกต่างอันแบ่งกลุ่มบุคคลในสังคม ออกเป็น ๒ ชั้นชั้นเท่านั้น ด้วยลักษณะที่มีความตรงกันข้ามกันอย่างที่สุด หรือเรียกได้ว่าเป็นลักษณะ "Polarization" และด้วยลักษณะดังกล่าวจึงนำไปสู่การสร้างความรู้สึกที่จะอ้างถึงสิทธิข้อเปรียบเทียบ และการเผชิญต่ออุปสรรคทางชั้นนานาประการ
- ๓) ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ทางชนชั้น กล่าว โดยสรุปหมายถึงการ ให้เหตุผลแนวคิดในการรับรู้ เข้าใจที่จะระบุผลประโยชน์ในชั้นชนได้ จนกลายเป็นความรู้สึกที่จะเป็นศัตรู กับชั้นอื่น

จากความหมายของความแตกต่างกันในระดับความรู้สึกของคำว่า "ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" และคำว่า "ความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" เชื่อมโยงกับแนวความ

คิดของ Werner S. Landecker เกี่ยวกับองค์ประกอบของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น ซึ่งทำให้ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์นำมาสร้างข้อเปรียบเทียบในความหมายของระดับความรู้สึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้ว่าจุดรวมยอดสุดท้ายของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น คือการใช้วิธีทางทางการเมืองบรรลุจุดหมายปลายทางที่จะขจัดความแตกต่างทางชนชั้นให้หมดไป ส่วนจุดรวมยอดสุดท้ายของความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้น คือการยอมรับรัฐสภาพและร่วมพฤติกรรม (conformity) ให้เป็นไปตามข้อกำหนดทางสังคมที่สร้างความแตกต่างระหว่างชนชั้น โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีทางทางการเมืองมาขจัดความเหลื่อมล้ำให้หมดไป แต่มีอุดมการณ์ในแนวความคิดที่จะสร้างความเป็นธรรมในรูปแบบการขยายแนวคิดออกทางบทความ และข้อเขียนเท่านั้นเป็นส่วนใหญ่ สำหรับยอดรวมสุดท้ายของการระบุชั้นทางสังคม (Class Identification) ซึ่งความรู้สึกนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วย คือการระบุตนเองว่าอยู่ในชั้นใดของสังคม แต่ไม่ยอมรับรัฐหรือมีส่วนร่วมที่จะร่วมในกิจกรรมใด ๆ ในสังคม โดยเฉพาะในทางการเมือง แม้แต่แนวความคิด การออกความคิดเห็น จะแสดงการแยกตัวเป็นเอกเทศ โดยให้สภาพของสังคมที่มีความแตกต่างทางชนชั้นดำเนินต่อไป

แนวความคิดของ KARL MARX

คำว่า "ความสำนึก" (Consciousness) Marx และ Engels "ได้สร้างขึ้นจากมโนภาพทางนามธรรมของมนุษย์ชาติเมื่ออยู่ในตัวของมนุษย์ แยกออกจากมโนภาพทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเอง โดยเชื่อว่า "มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความสำนึกและมีความมุ่งหมายในการกระทำ" (Laver, ๑๙๗๐ : ๑๔ - ๑๕) นอกจากนี้หุ่นจำลองของความเป็นมนุษย์ (Model) อันแรกคือ ความสำนึกและความมุ่งหมายที่มีเหตุมีผล แต่ "ความสำนึก" สามารถนิยามได้ว่า เป็นความตระหนักของมนุษย์ในตัวของเขาเองภายในสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเขา เมื่อใดที่สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเขาได้สร้างความทุกข์ทรมานในการหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ สิ่งแวดล้อมนั้นจะกลายเป็นศัตรูของมนุษย์ที่นำไปสู่การควบคุมสิ่งแวดล้อม และเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เป็นศัตรูด้วยการใช้พลังมนุษย์นั้นเองตามแนวความคิด Marx แล้ว ได้อ้างถึงสภาพความสำนึกและความมุ่งหมายของพวกกรรมกร ซึ่งมีความสำนึกถึงตัวเองที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากสภาพแวดล้อมทางสังคมเกี่ยวกับผลผลิตทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ทางเศรษฐกิจที่กำหนดความแตกต่างมนุษย์ให้เกิดมี "ชนชั้น" ขึ้น และชนชั้นกรรมกรเป็นชนชั้นที่ได้รับความทุกข์ทรมานที่สุด จึงเป็นสาเหตุให้กรรมกรสร้างจุดมุ่งหมายแห่งความสัมพันธ์ทางชั้น

ขึ้นจากความสำคัญดังกล่าว เพื่อฝึกกำลังในการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่ให้ความทุกข์ทรมานนี้ Marx และ Engels ได้กล่าวว่า (Mayer, ๑๙๗๐ : ๔๑) สำหรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นของมนุษย์จากการที่มนุษย์สร้างความสัมพันธ์ โดยมีส่วนร่วมทางมวลชนแห่งชั้น สามารถจะเกิดขึ้นในรูปของการปฏิวัติเท่านั้นซึ่งจะเป็นเครื่องแสดงความสำคัญที่แท้จริง ในประวัติศาสตร์จะไม่พบว่ามีการปฏิวัติของชนชั้นกรรมกรเลย เพราะไม่มีการรวมตัวของความสำคัญในความแตกต่างทางชนชั้นในชั้นกรรมกร นอกจากนี้ยังขาดรูปแบบของตัวกำหนดในการสมมติความสำคัญของตนเอง และความสัมพันธ์ในสังคมอย่างมีเหตุผลที่แน่นอน (Mayer, ๑๙๗๐ : ๔๘) เนื่องจากกรรมกรมักจะแสดงความสำคัญที่ผิด (False Consciousness) โดยรู้สึกว่าตนได้รับการปลดปล่อยจากชั้นนั้นแล้ว

Marx ได้กล่าวว่า (Mayer, ๑๙๗๐ : ๔๗) เมื่อกรรมกรมีความสำคัญว่าตนเองอยู่ในชั้นใดและมีสิ่งแวดล้อมเช่นชั้นนั้น และเห็นความเป็นจริงในทางแนวคิดและทางปฏิบัติ แล้วความสำคัญนั้นจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในชนชั้นกรมาชีพรวมตลอดถึงแผ่ขยายเข้าสู่ภายในชนชั้นปัญญาชนซึ่งเป็นบุคคลนอกชั้นด้วย

สำหรับการเปลี่ยนแปลงภายในชนชั้นกรมาชีพ Lockwood และ Blackburn ได้ศึกษาลักษณะความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสหราชอาณาจักรของประเทศอังกฤษ (Dain, et al, ๑๙๗๓ : ๑๐๐) พบว่าจุดเริ่มต้นในการกำหนดความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้นขึ้นกับหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. ภาวะการณ์ของตำแหน่งทางเศรษฐกิจอันเป็นที่มาของรายได้ ระดับความมั่นคงในการทำงาน และ โอกาสในการเลื่อนฐานะทางอาชีพมีเพียงไร
๒. ภาวะการณ์ของสัมพันธภาพของการทำงาน บังคับบุคคลมีส่วนร่วมและผูกพันในการทำงานตามตำแหน่ง โดยเฉพาะที่เป็นกรรมกรได้มากแค่ไหน
๓. ภาวะการณ์ของสถานภาพหรือลำดับสูงต่ำของตำแหน่งทางบ้านสังคมและเกียรติภูมิการยอมรับนับถือซึ่งกันและกันมีเพียงไร

นอกจากนี้ทั้ง ๒ ท่านยังเชื่อว่า ความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้นจะไม่มีการปฏิวัติทางเนื้อหามากไปกว่า เกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้นอีกแล้ว และจะสิ้นสุดแค่กระบวนการสหภาพแรงงาน

นี้เท่านั้น และเป็นประสบการณ์ภายในจิตใจซึ่งสามารถก่อให้เกิดการรวมตัวขึ้นได้

มาร์กซ์ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ชั้น" และหาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในแง่วัตถุนิยมกับจิตวิสัยของกรรมกรให้ทัศนะว่า ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น (กรรมกร) ไม่ได้รับมาจาก "ชั้น" แต่ถูกสร้างขึ้นมาจากการต่อสู้กันชน ซึ่งได้มาจากหลายรูปแบบ คือจากสหภาพกรรมกร กิจกรรมการนัดหยุดงาน ซึ่งเป็นการเผชิญหน้า โดยตรงทางการเมือง ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น (กรรมกร) ไม่ได้ระบุถึงการนำไปสู่การปฏิวัติ แต่เป็นเพียงตัวกลางที่จะรวมกลุ่มในทางการเมืองเพื่อการปฏิวัติ และชนชั้นกรรมกรเป็นเพียงชั้นหนึ่งที่ได้รับการจัดการรวมกันอย่างมีระเบียบเพื่อให้เกิดการกระทำทางชน อันเป็นจุดเริ่มต้นให้พวกกรรมกรมีรายได้ดีขึ้น พ้นจากชนชั้นกรรมกรไปสู่การเลื่อนเป็นชนชั้นกลาง และสิ่งนี้หมายความว่าความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้รับการแทนที่ด้วยความสำนึกในทางสถานภาพ (Status Consciousness) สำหรับกรรมกรที่เห็นประโยชน์ส่วนตัวจะสร้างความปรารถนามากในความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น โดยกรรมกรจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องเพียงสิ่งที่บริโภค และการดำรงชีวิตประจำวันของตนในการทำงานเพียงเพื่อเงินและสามารถประเมินสังคมในด้านความสัมพันธ์ทางการเงินได้มากขึ้น ดังนั้นการศึกษาความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นของมาร์กซ์จึงเหมือนกับของ György Lukacs ตรงที่เริ่มมาจากความสำนึกในบทบาท และสถานภาพซึ่งควบคุมแนวความคิดทางชน โดยมีตัวกำหนดทางเศรษฐกิจเป็นวัตถุนิยมในการกำหนดชน และยอดรวมของบุชนิยวัตถุต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้นำไปสู่ความรู้สึกในการรักชาติ การปฏิรูปการเมือง และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเป็นที่มาของการเปลี่ยนแปลงที่กระทำเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของสังคม (Swingewood, ๑๙๗๕ : ๑๑๔ - ๓๔)

มาร์กซ์จึงได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น เรียกว่า "Theory of transitional Stages in the Development of Class" (Wallis (de.), ๑๙๖๘ , ๑๕ : ๒๔๔ และ Swingewood, ๑๙๗๕ : ๑๑๓) มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นแรก : การระบุชั้น (First Stage) บัณฑิตบุคคลจะมีตำแหน่งทางชน และระบุตนเองว่าตนมีสถานภาพและบทบาทอยู่ในชั้นใดในสังคมอย่างสอดคล้องและชัดเจน ซึ่งเรียกว่า "Class in itself" ในขณะที่เกี่ยวกับตัวตนจะมีความรู้สึกว่ามีสมาชิกในชั้นนั้นคิดว่าอยู่ในตำแหน่งของชั้นนั้น ๆ

ชั้นที่ ๒ : การต่อสู้เพื่อชั้นของตน (Second Stage) บังเจกบุคคลเมื่อสามารถระบุตนเองว่าอยู่ในชั้นใดแล้ว และคิดที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อชั้นของตนกับชนชั้นอื่นในสังคม ความคิดนี้เรียกว่า "Class for itself" หมายถึงเป็นปรากฏการณ์ทางจิตวิสัยแห่งความรู้สึกของสมาชิกในชั้นชนที่ต่ำกว่าซึ่งไม่เคยแสดงตัวในชั้นของเขา เริ่มคิดถึงคุณค่าหรือมโนภาพในความมั่นคงของตำแหน่งในชนชั้น อภิลิทธิที่ริครอบงำและทำลายผลประโยชน์ของพวกเขา ฉะนั้นจึงควรแสดงความรู้สึกแห่งการกระทำตอบโต้เพื่อขจัดตำแหน่งของพวกเขาชั้นอภิลิทธิลงและรักษาตำแหน่งชั้นของตนไว้ให้มั่นคงเช่นกัน โดยความเท่าเทียม

จุดมุ่งหมายสำคัญของสิทธิมาร์กซิส คือการวิเคราะห์ค้นหาความแตกต่างกันในสังคม ในแง่ของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น มาร์กซได้เสนอว่า (Mallis (ed.), ๑๙๖๘ : ๓๐๐) ช่วงเวลาที่พวกชนชั้นกรรมกรและพวกนายทุนจะมีความรู้สึกระบุตนเองว่าอยู่ในชั้นใด "Class in itself" นั้นต้องใช้เวลาและต้องการพลังสนับสนุนมากกว่าที่พวกเขาทั้ง ๒ กลุ่มมีความรู้สึกในตัวตน "Self-consciousness" ซึ่งหมายถึงการมีทัศนคติทั่วไปทางสังคมต่อตนเองและความตระหนักในตัวตนตามความหวังของบุคคลอื่นซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมต่อตัวตน สำหรับการมีความรู้สึกระบุตนเองว่าอยู่ในชั้นใดของพวกกรรมกรและพวกนายทุน ยากที่จะเกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาแนวความคิดทางการเมืองเข้ามาล้มล้างระบบการปกครองแบบศักดินาภิวัติน (Feudalism) หรือระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือแม้แต่ระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยก็ดี ซึ่งถือว่าเป็นระบบการปกครองที่สร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมนั้น ๆ ฉะนั้นมาร์กซจึงเสนอว่า การสร้างคุณค่าทางการศึกษา การนัดหยุดงาน การรวมตัวเพื่อขยายแนวความคิดทางสัมพันธภาพของผู้ครองสภาพและบทบาทที่ไม่เท่าเทียมกันนั้น นำไปสู่ความรู้สึกระบุตนเองว่าอยู่ในชั้นใด และพร้อมที่จะเกิดความรู้สึกที่จะต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของชั้นที่ตนอยู่ อันเป็นที่มาความแตกต่างระหว่างความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น

แนวความคิดของ Max Weber

ตามแนวความคิดของ Max Weber ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น ตามแนวความคิดของมาร์กซที่เสนอไว้ข้างต้นในการพัฒนาและกระตุ้นความรู้สึกระบุชั้นของตนเองไปสู่การกระทำเพื่อชนชั้นของตนนั้น จะกระทำออกมาในรูปการขัดแย้งที่สามารถมองเห็นว่าเนื่องมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจและอำนาจซึ่ง Weber ถือว่าเป็นตัวกำหนดความแตกต่างที่สำคัญ

นอกเหนือจากตัวกำหนดทาง เศรษฐกิจเพิ่มเติมจากแนวความคิดของมาร์กขงก่อนทำให้เกิด เป็นรูปแบบของ ความตึงเครียดในผลกำไรระหว่างนายทุนและกรรมกรนั้น การกระทำที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทั่วไปมัก มาจากพวกชนชั้นที่มีการศึกษาและมีปัญญา ซึ่งเป็นพวกที่อยู่นอกชั้นเป็นผู้เสนอให้กรรมกรและชาวนาใช้วิธีการตามอุดมการณ์ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของชั้น มากกว่าพวกชนชั้นกรรมกรและชาวนาเอง พวกนอกชั้น ดังกล่าวนี้นี้เรียกว่าเป็นพวก "intelligentsia" ซึ่งในที่นี้ก็ได้แก่พวกนิสิตนักศึกษาและนักวิชาการ นั้นเอง (Zeitlin, ๑๙๗๓ : ๑๒๙ และ Wallis (ed.), ๑๙๖๘ : ๑๕ : ๓๐๐) พวกนี้จะมี ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นและถ่ายทอดอุดมการณ์ดังกล่าวไปสู่ชนชั้นกรรมกร

แนวความคิดของ Ralf Dahrendorf

Ralf Dahrendorf (๑๙๔๔ : ๒๕, ๒๐๕) ได้แย้งแนวความคิดของมาร์กขงว่าความสำนึก ในความแตกต่างระหว่างชนชั้นตามแนวความคิดของมาร์กขงจะไม่สามารถเกิดขึ้นในสังคมเพราะมาร์กขงมุ่ง แต่มองรูปแบบของชั้น "Class Formation" ในแง่ทางเศรษฐกิจและการเมืองเท่านั้น ไม่ได้ศึกษา ในแง่ทางสังคม ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นเป็น โครงสร้างทางสังคมที่สำคัญ เหมือน โครงสร้างทางสังคมอื่น ๆ เช่น คุณค่าของชุมชน ทัศนคติ วัฒนธรรม และแบบแผนพฤติกรรม เป็นต้น มีการ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะตามแนวความคิดหลักของ Dahrendorf ยอมรับว่าสังคมมีการ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักสังคมวิทยาพลวัต (Dynamic Sociologists) Spengler, Toynbee, Sorokin, Chapin and Kroeber, Alfred Leber, Ellwood, MacIver, White and Childe, Moor เป็นต้น ก็มีแนวความคิดว่าสังคมใน โลกมี โครงสร้างและรูปแบบของบรรทัดฐานทางสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งหมายความว่าในสังคม สถานภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Timasheff, ๑๙๔๔ : ๒๗๑ - ๘๖) แนวความคิดที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่เสมอนี้จึงมีส่วน เกี่ยวพันกับรูปแบบความไม่สอดคล้องใน สถานภาพ ถ้าพิจารณาความไม่สอดคล้องในสถานภาพมีผลต่อ "Manifest Interests" ที่สร้าง ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นนั้นหรือไม่ ต้องคำนึงถึงความหมาย กล่าวคือ คำว่า Manifest Interest มีความหมายเช่นเดียวกับ "Class in itself" มีคุณสมบัติเป็นลักษณะ โครงสร้างทางจิตใจ เป็นพลังทางจิต ความปรารถนาและอารมณ์ที่มีเป้าหมายแน่นอน การเปลี่ยนแปลงสภาวะสังคมมีอยู่

เสมอ ผู้วิจัยเรียกว่า เป็นเพียงทำให้เกิดรูปแบบความไม่สอดคล้องในสถานภาพ บทบาทและอำนาจหน้าที่ ในการมองตัวตนทางการระบุนั้น เท่านั้น การรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกับที่ผู้อื่นในสังคมมองตนจะสร้างความไม่มั่นคงด้านตำแหน่งทางชั้น (Class Position) ฉะนั้นสังคมในแง่การรับรู้และเข้าใจทางชนชั้นยังเปลี่ยนแปลงความไม่สอดคล้องในสถานภาพแห่งการมองตัวตนทางชั้น ยิ่งไม่เกิดความสอดคล้อง แต่ไม่ทำให้ โครงสร้างความรู้สึกทางชั้นในรูปของ "Manifest Interest" เกี่ยวกับเป้าหมายต่อความมั่นคง และผลประโยชน์ทางชั้นตำแหน่งเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่เกิดความรู้สึก "False Consciousness" ขึ้นก่อนไปสู่พลังความรู้สึก "Manifest Interest" และ Manifest Interest นี้จะนำไปสู่ความรู้สึกที่ผูกพันการสร้างสิทธิในบทบาทหน้าที่เพื่อเป็นทิศทางการแสดงพฤติกรรมในการต่อสู้เพื่อชั้นตำแหน่งของตนตามเป้าหมายความรู้สึกที่เรียกว่า "Class in itself" ให้เกิดความสำนึกในความแตกต่างทางด้านชนชั้นเช่นกัน Swingewood (๑๙๗๕ : ๕๑๖) ได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกับแนวความคิดของผู้วิจัยที่ว่า ในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และสร้างความแตกต่างจนถึงนำไปสู่กระบวนการแปลกแยก (Alienation) แล้วจะไม่มีตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ ในทฤษฎีทางสังคมของมาร์กซ์ที่ให้ความสอดคล้องในสถานภาพพอที่จะสร้างความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้ แต่มีเพียงความตระหนักในสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ ของตำแหน่งทางชั้นเคร่า ๆ ที่จะสามารถคงลักษณะดำเนินความสำนึกในความแตกต่างทางชนชั้นทางสังคมไว้ได้

ฉะนั้นตำแหน่งทางชั้นเคร่า ๆ จึงหมายความว่าถึงความไม่สอดคล้องในสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของบุคคลที่จะมีแนว โฉมสร้าง ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้ไม่เพียงแต่บุคคลจะมีความสอดคล้องในสถานภาพที่จะสร้างความสำนึกในความแตกต่างจากชนชั้นตามแนวความคิดของมาร์กซ์เท่านั้น

แนวความคิดเกี่ยวกับตัวตนของ George Herbert Mead

ตามแนวความคิดเกี่ยวกับตัวตน (Self) ของ Herbert Mead (Meltzer, ๑๙๖๘ : ๕ - ๒๕) และทฤษฎีเกี่ยวกับมโนภาพของตัวตน (A Formalized Theory of the self - Concept) (Dincin, ๑๙๖๓ : ๔๔๑ - ๔๔๖) ได้ศึกษาการกำหนดตัวตนในความสำนึกทั่ว ๆ ไปที่นำ

ไปสู่พฤติกรรมที่มีเป้าหมายอย่างมีรูปแบบของระดับความสำนึกในตัวตนของตำแหน่งที่กำหนดอำนาจหน้าที่ และสิทธิ โดยมองจากทัศนคติการกระทำของบุคคลอื่นในสังคมที่มีต่อตัวตน เพื่อมองเข้าหาตัวเอง ฉะนั้นความรู้สึกในตัวตนที่มั่นคงจะนำไปสู่การระบุดตนเองว่าอยู่ในชั้นใด โดยก็คิดว่าผู้อื่นมองตนว่าอยู่ในชั้นนั้นอย่างที่คุณเองก็อย่างมั่นคงด้วย แต่เนื่องจากสังคมมีความซับซ้อนและแปรเปลี่ยนอยู่ทุกขณะ จึงทำให้หนทางต่าง ๆ ซึ่งมีเครื่องชี้และกำหนดบ่งว่าเป็นใคร อะไร หรือจะอยู่ในชั้นใด คำอธิบายเหล่านี้ซึ่งจะสร้างความสำคัญต่อการรวมกลุ่มในทางจิตใจไปสู่การกระทำต้องมีการแปรผันไปด้วย

ในความแตกต่างระหว่างชนชั้นซึ่งเป็นความสำนึกทางตัวตนเกี่ยวกับชั้น ความสำนึกมีบทบาทสำคัญในทางประชาชาติ ถึงแม้ว่าความผูกพันระหว่างกลุ่มของชนต่างชั้นจะยังคงมีสายสัมพันธ์ทางผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยมีได้พิจารณาว่าชั้นอื่น ๆ จะเป็นศัตรูกับชั้นของตนก็ตาม แต่ในขณะที่เดียวกันบุคคลย่อมมีความสำนึกในสถานภาพ โดยทั่วไป (Status Consciousness) ซึ่งความสำนึกระดับนี้อยู่ในชั้นความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้นและตามหลักเกณฑ์ของทฤษฎีตัวตน ความสำนึกในสถานภาพย่อมแสดงถึงความรู้สึกที่มีความสอดคล้องในสถานภาพที่ตนเองและตนเองคิดว่าผู้อื่นมองสถานภาพตน เช่นเดียวกับที่ตนมอง จึงจะมีความสำนึกในสถานภาพของตำแหน่งทางชั้นสังคมที่มั่นคง และนำไปสู่ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นด้วย

อย่างไรก็ดีสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความสำนึกที่สอดคล้องในสถานภาพระหว่างตนเองและการที่ตนเองคิดว่าผู้อื่นคิดเหมือนตนเองนั้นเป็นไปได้ยาก ในทางปฏิบัติแล้วจะต้องมีความไม่สอดคล้องในสถานภาพที่กำหนดพฤติกรรม เบี่ยงเบนออกไป และจากแนวความคิดนี้ ความไม่สอดคล้องในสถานภาพก็สามารถจะสร้างความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้ ในกรณีที่สังคมถือว่ากฎเกณฑ์ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น เป็นลักษณะจิตใจที่สร้างพฤติกรรม เบี่ยงเบนให้สังคม โดยผู้มีความสำนึกดังกล่าวจะไม่สามารถยอมรับกฎเกณฑ์สังคมของความแตกต่างทางชนชั้นได้ (Conformity) บุคคลนั้นก็ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้

สรุปแนวความคิด

เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และรูปแบบของผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เกิดความไม่สอดคล้องในสถานภาพ ตามทฤษฎีตนเองย่อมมีขึ้นได้ และความไม่สอดคล้องในสถานภาพนี้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น ในกรณีที่เหมาะสมถือว่าความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม เบี่ยงเบนทางสังคม ฉะนั้นการที่มาร์กซ์ว่าจะสร้างให้บุคคลเกิดความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นยากกว่าการสร้างบุคคลให้มีความสำนึกในตัวตนหรือสภาพของตัวตน เพราะความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของสังคม มาร์กซ์จึงเสนอทางแก้ โดยสร้างคุณค่าทางการศึกษา การนัดหยุดงาน การรวมตัว เพื่อขยายแนวความคิดของสถานภาพและบทบาท เพื่อสร้างค่านิยมของความรู้สึกเกี่ยวกับความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม เบี่ยงเบน เป็นตัวกำหนดให้กลายเป็นค่านิยมของความเสมอภาคในสังคมอันเป็นคุณธรรมที่พึงงาม และในขณะที่เดียวกันก็จะยังผลให้บุคคลที่มีความสอดคล้องในสถานภาพให้เกิดความสำนึกดังกล่าวด้วย ยังผลกระทบบย้อนกลับมาเป็นลูก ไข่ที่จะสร้างการผินก้ำสังความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นให้มีมากยิ่งขึ้นจนเป็นตัวกลางสำคัญที่จะสร้างการปฏิวัติในทางการเมืองได้ และอุดมการณ์นี้จะสัมฤทธิ์ผลได้จะต้องพึ่งตัวกระตุ้นความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นให้รุนแรงขึ้นได้ จะต้องใช้พลังนอกกลุ่ม ซึ่ง Weber เรียกว่าเป็นพวกชนชั้นปัญญาชน "Intelligentsia" ซึ่งแต่ละบุคคลที่อยู่ในสภาพที่ต่ำกว่า ซึ่งตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ได้พบความทุกข์ทรมานจริง ๆ เกิดความสำนึก ฯ

ฉนั้นจากแนวความคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างของนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ ในฐานะที่เป็นชนชั้นปัญญาชน (Intelligentsia) ว่ามีความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นหรือไม่ และผู้ที่มีความไม่สอดคล้องในสถานภาพจะก่อให้เกิดความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้อย่างไร